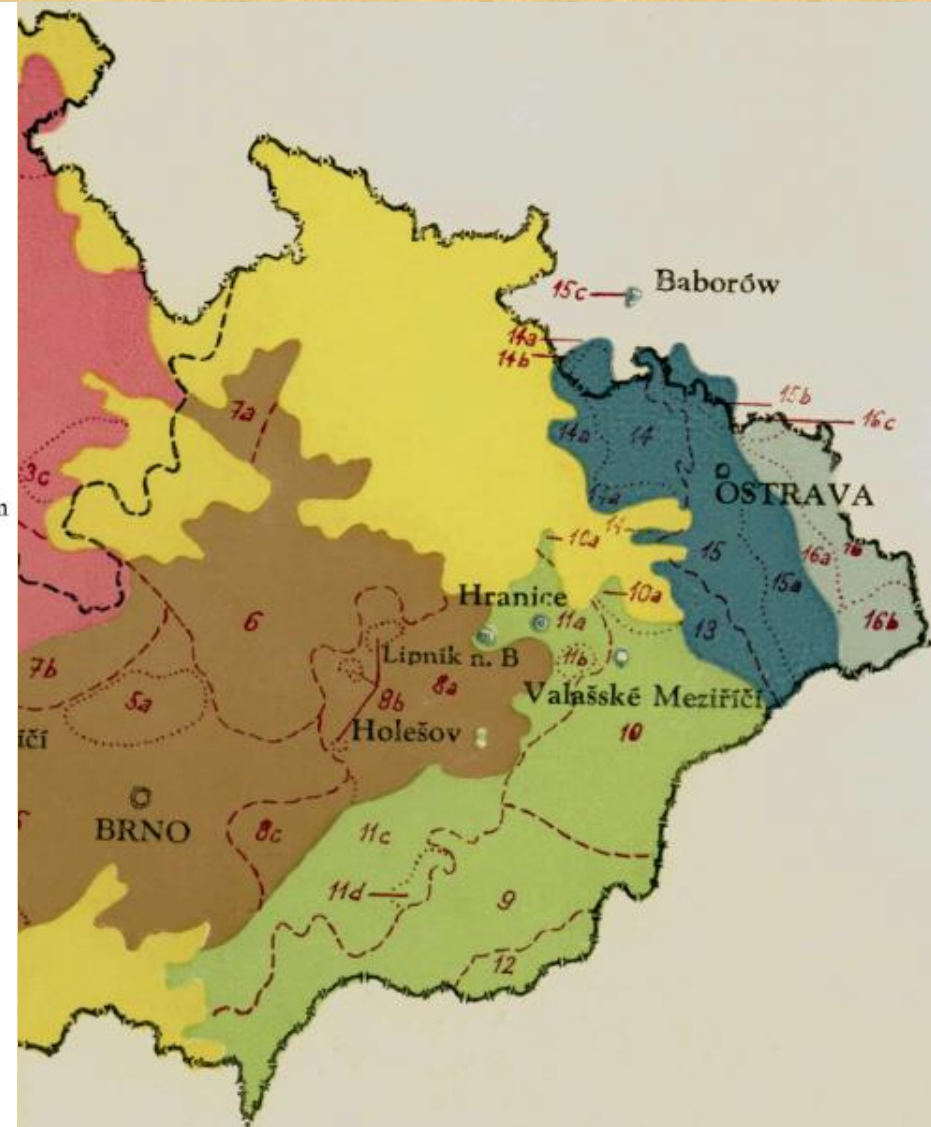

- 13. Jižní (moravská) podskupina
- 14. Západní (opavská) podskupina
- 14a. Jižní a západní okrajové úseky
- 14b. Nářečí branické

- 15. Východní (ostravská) podskupina
- 15a. Nářečí hornoostravické
- 15b. Úsek severohlučínský
- 15c. Zaniklé nářečí baborowské

1. Фонемы *t'*, *d'* реализуются обычно в качестве ассимилированных согласных *c'*, *z'*, например, *c'icho*, *z'ez'ina*; *c'emny*, *z'en*.

2. Помимо твердых свистящих *s*, *z* а также шипящих *š*, *ž* в фонологической системе представлены также мягкие свистящие *s'*, *z'*, например, *nos'ic'*, *z'ima*; *s'eno*, *z'ac'* 'зять'.

3. Мягкие свистящие *s'*, *z'* представлены также на месте исторических твердых свистящих *s*, *z* в положении перед мягкими *c'*, *z'*, например *kos'c'*, *kos'c'i*; *kos'c'any*; *ňis'c'*/*ňes'c'*; *jez'z'ic'*; *paz'z'eři/paz'z'eřy*. При этом в положении перед *ň*, *l*, а также перед исторически мягкими губными в большинстве остравских говоров, как и в большинстве говоров опавских, сохраняются твердые *s*, *z*, например, *sníh*, *zle*, *spivac'*.

4. Гласный *y* на всей территории остравских говоров представлен после исторических твердых согласных (здесь он сохранился), а также после согласных отвердевших (здесь он получился из исторического *i*), например, *bys'*, *vysoky*, *syn*; *cygan*, *syncy*; *druzy*. В некоторых силезских говорах *y* встречается также после шипящих и *ř*, например, *učyc'*, *šydlo*, *žyvot*, *řykac'*, в большей части говоров, однако, в этих позициях преобладает *i*, например, *učic'*, *šidlo*, *život*, *řikac'*.

5. Исторический долгий *é* в положении после твердых согласных дал, как правило, краткий *e*, после мягких и исторически мягких – *i* или *y*, например, *delka*, *dobre mliko*; *polifka*, *zeli*, *nis'c'*; *přiňis/přýňis*, *uc'ik*; *pohřib/pohřyb*.

6. Сочетание *aj* в большинстве говоров сохраняется, хотя в некоторых говорах вместо *aj* мы находим *oj*, а на востоке – *ej*, например, *fčerajši/fčerajšy, předaj/předoj; nejdelší/nejdelšy, dej; najspiš/nojspiš, daj/doj*.

7. Характерная для большинства чешских говоров историческая перегласовка гласного *a* (в том числе и *a < e*) в положении между мягких согласных или после мягкого согласного на конце слова в *ě* в остравских говорах не была осуществлена, например, *smjac'/smjoc' se, zapřahmuc'/zapřohmuc'*.

8. В остравских говорах мы встречаемся с результатами более последовательного, чем в других диалектах, вторичного продления гласных, например, *schud – schoda, kolo – kuľ, slovo – sluv, hora – hur, jahoda – jahud, koza – kuz; (j)iž – ježa, pohřib/pohřyb – pohřeba, lid – ledu*. В восточных остравских диалектах также *hod – hada, obroz – obraza, předoj – předaja*.

9. В творительном падеже множественного числа у всех типов склонения преобладает окончание *-mi (-ami...)*, например, *za starymi horami*.

10. Формы 3-го лица множественного числа образуются с помощью окончаний *-u, -a/-o, -aju*, например, *nesu; pros'a, leža, umja/pros'o, ležo, umjo; volaju*. Форма 3-го лица глагола *jíst* выглядит как *jez'a / jez'o*, глагола *vědět* – как *vjez'a / vjez'o*.

11. Форма 1 лица единственного числа глагола *být* в экзистенциальном значении, а также в функции связки выглядит как *(ja/jo) sem/sym je*, в некоторых говорах как *joу je*, форма 2 лица единственного числа – как *(ty) si je / tyz je*, форма 1 лица множественного числа – как *(my) zmy/zme su*. Конструкции же с отрицанием выглядят как *ňeňi sem/sym..., ňeňi zmy/nesu zmy / ňezmy su* и т.п.

Lhotka (německy Ellguth) je od 24. listopadu 1990 městským obvodem statutárního města Ostravy.

Lhotka

Lhotka

znak

vlajka

a) Ze Lhotky u Ostravy, okr. Opava (muž, 1888)

(Honění krále.) ...postavila se žertka¹ na pječne rovne misto a fčylek c'i syncy tam šli ku tym koňum sfojim a zrychtovali se.² Na tu žertku se dala biła šnuptychla.³ Jeden chlap stal u tej žertky, ostatni, c'i keřy teho krála chytali, c'i_uš se přypřavili ku tym koňum, nas'edli se, pravda, a fšecke koňe museły byc' v jednej řaz'e. Byli to enem selscy syncy a jejich kameraž'i, keřy umjeli jez'z'ic'. — Potem se rapyťalo⁴ ku tej žertce •a kery tu šnuptychlu chyc'il, uřynať s ňu do_Odry namočic'. A tuš to byl potem ten král.

¹ tyč, menší žerd' ² připravili se ³ kapesník ⁴ jelo tryskem ⁵ uháněl

(Zaznamenal B. Šrámek.)

Kozlovice (německy *Potzmannsdorf*) jsou obec v Moravskoslezském kraji, asi 7 km severovýchodně od Frenštátu pod Radhoštěm a 15 km jihozápadně od Frýdku-Místku v údolí řeky Ondřejnice. Žije zde přibližně 3 100 obyvatel.

Kostel svatého Michaela archanděla

znak

b) Z Kozlovic, okr. Frýdek-Místek (žena, 1868)

A mje vám vz'alo — take boleňi, dostala sem take boleňi, takove revma do hlavy, že se mi zdało, ze mi vam oko vylupi. To sem nařikala, to mi pravjel, ac' řeknu sestřičce. Přinesla mi jakusy tabletku, tož mi to povolilo. — Ja sem pravjela: Oh blahoslaveny zrak, gdo ešče viďi, aby se jeho šetřul. Ja_idu po cestě •potka mje znamy lebo ten a pravi: Vitam vas tetínko lebo tetuško, ten chlapec. Ja ho nepoznam, ja nevím, němožu. Gdyš přide ke mje_a se mnu mluvi, alebo tam poslucham, tož ja tež něslyšim dobře. — Toš take je to, tag je to se mnu. Ja sem slyšela, slychavala dobře, ale uš to fšecko vypovjeda. Podifte se, ja se němožu nihda pot krkem zapjat', na to něvidim — a uhmatat' něuhmatam. — Jak človjeg neviďi_a_ešče hmatu něma, tož už je to s nim —

(Zaznamenal J. Balhar; z knihy „Dějiny českého jazyka ve Slezsku a na Ostravsku“, s. 76.)

Město **Paskov** (německy *Paskau*) se nachází v okrese Frýdek-Místek v Moravskoslezském kraji. Žije zde přibližně 3 800 obyvatel.

c) Z Paskova, okr. Frýdek-Místek (muž, 1891)

(O krádeži.) *Tu prysol večir jeden mladeňec, az' ho přenocuju. Šikovny mladeňec tu buľ, pječne oblečeny. — A zmy nezamykali •aňi do s'iňe, aňi do maštale, aňi na huru.¹ A_un viz'uľ, jak sem vet koňe do maštale •a vyšol sem s'iňu ven. Potem zmy šli spac'. Rano zmy mjeli dostac' po c'etce peňize f s'irotči kas'e. Brater buľ fteda ešče na vojňe... a nechc'uľ iz'z' do Mistka po vojensky. Chc'uľ se oblic modre šaty. Byla u naz Bertyna •a ta mjela ty modre galaty² najs'c'. Hledala v izbje f šifonerach³ a f šifonerach na huře... Nigz'i iy nemohla najs'c'. Tak sem i pravjuľ: Ty neviz'iš, a šol sem hledač' som. Hledom v izbje — nič, vylezu na huru, pojivom se do_almary, a tu sem poznoľ, že ten šikovný nocležník naz oblik.⁴*

¹ na půdu ² kalhoty ³ ve skříních ⁴ okradl (expr.)

(Zaznamenal D. Šlosar; přejato z cit. knihy, s. 76n.)

Obec **Brumovice** (německy *Braunsdorf*, polsky *Brumowice*) leží v okrese Opava. Má přibližně 1 500 obyvatel

Bruzovice

Kostel svatého Stanislava

znak

vlajka

Lokalita

d) Hornoostravické nářečí z Bruzovic, okr. Frýdek-Místek (žena, 1888)

(O vichřici.) *Suseda moja mjela novu stodoļu •a tak tu stodoļu skruc'ilo, klamry,¹ celu stodoļu smetlo. To bylo! My sme se_aňi ňenadali, •a tu se poz'ivum, fšecker, ta hruška ležela! Joy mjela take velke jabluňe na zahraz'e, fšecker s kořiňami ven! Hus'i my mjeli, tak se kulały f tym blac'e! Toňik přives furu do stodoły, tak ta fura byla hned zhuru kopytym. Kola navrchu, a voda tak tu furu celu zavodňila! To vom šlo vody, vody! My mjeli na s'iňi po kostky² vody. To ňebylo g vypovjež'i! Karosek, tam jeden, byl f polu. Teho to chytlo f polu. Ty kuňe pry tag řečtały! Tag un po pesky³ šel po zemi •a otpřohnul iy ot te fury. To bylo s'ila! Mjes'iz_my se ňespamatali s teho!*

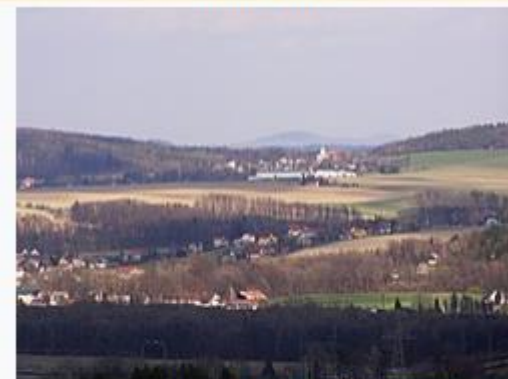
¹ svorníky ² po kotníky ³ jako pes, po čtyřech

(Zaznamenal J. Balhar.)

Obec **Janovice** (německy *Janowitz*) se nachází v okrese Frýdek-Místek v Moravskoslezském kraji. Žije zde přibližně 2 000 obyvatel.

Janovice

Janovice, pohled z Metylovické pahorkatiny

znak

vlajka

e) Hornoostravické nářečí z Janovic, okr. Frýdek-Místek (žena, 1905)

Naša stařenka — Veroňika Šnytova num roz vyklo dali — roz že tež přišli do kostela — o puť nocí. Že nemohli spac', tak šli kole kořtelá, přišli, otevřeli dveři a — bo tam slyšeli jakes'i sp'ívaňi. A tam sp'ívalo cosi, šli bližě, zas tam uvi'z'eli ty neboščíky, f parvni lafce že sez'eli tac'inek, maminká, kresniček s křesničku,¹ a ty c'etky jakesi, á modli'li se a sp'ívali, a uňi s'e s'edli do zadni lafky na chv'ilečku... a fcíl... ta jedna se obro'c'ila ta křesnicka a pravila: Verunko uc'ekej domu bo buž'e 's tebu zle! No tak jo sem se — tag una se zebraľa a uc'e'kala domu a celo se křasla aš přišla domu.

¹ kmotr s kmotříčkou

(M. Romportl, Zvuková stránka souvislé řeči v nářečích na Těšínsku, s. 101; přepsáno, zachováno však vyznačení přízvuku a fakultativního dloužení samohlásek.)

Obec **Pražmo** (německy *Praschmo*) se nachází v okrese Frýdek-Místek v Moravskoslezském kraji. Žije zde 892 obyvatel.

f) Hornoostřavické nářečí z Pražma, okr. Frýdek-Místek (muž, 1873)

Byl sem na vojne a mjeli zmy koňa a tyn kuň jeden — byl už u mje mňevice¹ osymnazd rokuf ten kuň, tož už byl starši — no i syne vyvet tam — u Moryca na tyn most, tam kejs'i² ňebylo take izda, tam byl kopeček na tym. — Tam vyves tu furu a převroc'il s'e. — Ňěžije. No_a — brater s ňim — ešče žije, Jozef — jez'z'il s tym kuňim, a tak se zebroł stamotel,³ s teho mostu, a lec'i tu — ona tu kopala, oto tu na tyg zahunach — a lec'i ot kostela tu k ňi, a mama se myslela: Bohužel, co s'e tež stalo! Isto tata je umřety! Voło uš popředy na ňeho co s'e stalo, a un pravi: Švagrovo zle je, zle je! Ona s'e zlakla, ze jo už ňěžiju. A tag i povjez'eł: Kuň zdech. — No chvala bohu! — že to nevyslovil že joy je umřety.

¹ přibližně, asi ² kdysi ³ odtamtud
(Zaznamenal J. Balhar.)

Bavorov (polsky *Baborów*, německy *Bauerwitz*) je město v jižním Polsku v Opolském vojvodství. V prosinci 2019 čítalo 2 920 obyvatel.

Bavorov
Baborów

Náměstí v Bavorově

znak

Staži luz'e mynovali i 3'is'¹ mynujum hulice v Baborov'e trochu jinakši. Hulica ku Dz'elovu mynovala se Drahy. I ješče teraz žunzum:² idu na Drahy, myškaŭ³ na Drahach. Hulica ku Ščitum mynovala se Berno. To myno jest i 3'is' znae. Pyrvaj⁴ m'el tam každi velku zehradu. F tiy zehradach rosło moz hrušek. Zato⁵ myjs'lum ňekeži, iž⁶ ta hulica dostala svoje myno od ňymeckeho Birne. Ale to ňe jest pravda. Z rinku⁷ ku žice³ šla maľau hulička. Tam luz'e m'eli moc kozuf. I to mynovala se Kojz'au hulička.

¹ dnes ² říkají ³ bydlí ⁴ dřív ⁵ proto "že ⁷ z náměstí ⁸ k řece
(F. Steuer, Narzecze Baborowskie, s. 38; přepsáno.)

